

Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. de heer drs. R.P. van Brouwershaven
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683
T 030 274 91 11
F 030 274 29 71
info@rivm.nl

Ons Kenmerk
00132/2017/M&V/EvS/CM/MK
VSP-170139

Datum 16 oktober 2017
Betreft Toxicologisch rapport – Fipronil in mest: effecten
voor het Milieu

Behandeld door
C. Moermond
T 030-2743449
caroline.moermond@rivm.nl

Geachte heer Van Brouwershaven,

Beate Rob

In de bijlage treft u aan de reactie van het RIVM op de notitie:

'Counotte GHM, van den Berg M. 2017. Toxicologisch rapport – Fipronil in mest: effecten voor het Milieu. Gezondheidsdienst voor dieren en Universiteit Utrecht'.

Deze reactie maakte onderdeel uit van de opdracht van het ministerie van Economische Zaken (dr.ir. Harm Smit) voor het beoordelen van de milieurisico's van met fipronil verontreinigde kippenmest.

Het RIVM stemt niet in met het voorstel van de onderzoekers Counotte en van den Berg om een fipronil concentratie van 75 µg per kg in mest als veilig te beschouwen.

De inhoud van deze RIVM-reactie is reeds besproken tijdens het door het ministerie van Economische Zaken georganiseerde overleg op 21 september 2017 (Den Haag) waarbij ook vertegenwoordigers aanwezig waren van het RIVM, de pluimveesector en de Gezondheidsdienst voor Dieren.

Met vriendelijke groet,

Dr. Els C.M. van Schie
Directeur Milieu & Veiligheid

Bijlage
1

Kopie
C.W.M. Bodar
J.M. Roels

Bijlage 1 RIVM-reactie op notitie Gezondheidsdienst voor Dieren

De Gezondheidsdienst voor Dieren heeft een voorstel gedaan voor een 'veilige' fipronilconcentratie in kippenmest (Counotte en Van den Berg, 2017).

Counotte en Van den Berg rapporteren voor fipronil halfwaardetijden (zonder bronvermelding) en ecotoxiciteitsgegevens die sterk verouderd zijn. De halfwaardetijd van 20 dagen die gerapporteerd wordt voor afbraak in anaeroob milieu komt niet overeen met de afbraaksnelheden die in de toelating als gewasbeschermingsmiddel gerapporteerd zijn (Ctgb, 2012). De link¹ naar het Ctgb rapport is naar de eerste beoordeling uit 2006. De meest recente is de herregistratie uit 2012 (Ctgb, 2012).

Op basis van de forfaitaire gehalten is het RIVM in zijn advies (Moermond et al. 2017) uitgegaan van 5200 kg nagedroogde mest die bij 170 kg N/ha² mag worden uitgereden. Op basis van de gebruiksnorm voor fosfaat is dit 2900 kg. Het RIVM gaat uit van nagedroogde mest met een gehalte van 32,7 kg stikstof en 25,9 kg fosfaat per ton mest². Counotte en Van den Berg rekenen met een andere hoeveelheid mest, 6800 kg mest per ha, bij 25 kg stikstof per ton mest.

Counotte en Van den Berg sluiten bij hun beoordeling van de risico's voor grondwater (en bodem) aan bij de risicobeoordeling van fipronil als zaadcoating. Zoals in het RIVM-advies is aangegeven, is de blootstelling van bodem bij deze toepassing anders dan wanneer fipronil in mest wordt opgebracht. Er zijn dan namelijk geen fipronil-vrije zones en de diepte van inwerken is verschillend (op 5 cm diepte geplaatst versus gemengd door de bovenste 20 cm).

Counotte en Van den Berg rapporteren alleen acute ecotoxiciteitsgegevens en nemen geen recente gegevens mee. Fipronil-sulfinyl wordt gerapporteerd als meest schadelijke metaboliet, maar de bijbehorende code klopt niet (RPA 200766 is fipronil-amide). Het is niet

¹ http://www.ctb.agro.nl/ctb_files/12802_01.html. (NB: in het rapport ontbreekt 'www').

² Gebruikt is een gehalte van 32,7 kg stikstof en 25,9 kg fosfaat per ton, voor kippenmest, categorie 'Mestband + nadroog'. Bron: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/22081/tikstof-en-fosfaatgehalten-in-dierlijke-mest+2015-2017/482a320b-f5f3-47ef-b077-8d6d600b615b>

duidelijk welke EC50 wordt gebruikt voor het afleiden van de NOEC. De onderzoekers lijken de gepresenteerde toxiciteitsgegevens verder buiten beschouwing te laten. Een beoordeling van de effecten op de beschermdoelen bodem- en waterorganismen ontbreekt. Counotte en Van den Berg gaan enkel in op grondwater, waarbij wordt aangegeven dat fipronil niet mag worden gebruikt in grondwaterbeschermingsgebieden. De RIVM-berekeningen geven niet aan dat er specifieke maatregelen zouden moeten worden genomen om grondwaterbeschermingsgebieden te ontzien.

In de meest recente toelatingsdocumenten zijn er geen specifieke gebruiksvoorschriften meer voor grondwaterbeschermingsgebieden en is geconcludeerd dat er op basis van nieuwe gegevens geen risico is voor grondwater (Ctgb, 2012).

Op basis van de risicobeoordeling voor het zaadbehandelingsmiddel, wordt uitgegaan van een acceptabel gehalte van 5 gram fipronil-totaal per hectare. Met 6800 kg mest per ha wordt berekend dat de concentratie fipronil in mest 0,74 mg/kg zou mogen zijn; met een veiligheidsfactor van 10 zou mest volgens Counotte en Van den Berg 74 µg fipronil per kg mogen bevatten om kippenmest 'veilig' te kunnen uitrijden. Deze waarde ligt een factor 7,5-30 hoger dan de detectielimieten waar in de RIVM beoordeling mee is gerekend. Bij het uitrijden van deze mest op het land worden, volgens het RIVM-advies, de maximaal toelaatbare risiconiveaus hoogstwaarschijnlijk niet overschreden. Voor de toelating van meststoffen en binnen het bodembeleid wordt er echter naar gestreefd verontreinigingen niet boven concentraties te laten komen die een 'verwaarloosbaar risico' aanduiden. Het RIVM kan geen zekerheid geven dat dit verwaarloosbare risiconiveau niet wordt overschreden.

Eindconclusie

De gehanteerde methode en de bijbehorende conclusies van Counotte en Van den Berg (2017) wijken op een aantal principiële punten af van de RIVM-conclusies (Moermond et al., 2017). Het RIVM stemt niet in met de conclusie dat een fipronil concentratie van 75 µg per kg in mest als veilig kan worden beschouwd.

Referenties

Counotte GHM, Van den Berg M. 2017. Toxicologisch rapport – Fipronil in mest: effecten voor het Milieu. Gezondheidsdienst voor dieren en Universiteit Utrecht.

Ctgb, 2012. Toelating Mundial.
http://www.ctb.agro.nl/ctb_files/12802_09.HTML.

C.T.A. Moermond, C.E. Smit, A.M.A. van der Linden, P.L.A. van Vlaardingen en C.W.M. Bodar, 2017. Milieurisico's van fipronil in mest. Risicobeoordeling voor het toepassen van mest op bodem. RIVM Briefrapport 2017-0153. Bilthoven, Nederland.